

**การพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชน :
กรณีศึกษาหมู่บ้านโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคาย****
**A Development of Indicators for Applying Sufficiency Economy of
Community Business : A Case Study of Home Stay Village
in NongKhai Province.**

ธวัชชัย เพ็งพินิจ* และคณะ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลารวม 12 เดือนจากการวิจัยพบว่าทางสายกลาง มี 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีผู้นำเข้มแข็ง ยึดคำสอนบรรพบุรุษ ชื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาสิ่งที่มี ถนอมน้ำใจ มีเหตุผล และใช้จุดเด่นเป็นจุดขายความพอประมาณ มี 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยกินอาหารพื้นบ้าน สร้างรายได้ ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกินและลดรายจ่ายความมีเหตุผล มี 11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สืบสานประเพณีสร้างรายได้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ลดรายจ่าย ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีเรียนรู้ทำบัญชีครัวเรือนประหยัดอดออมและเป็นแบบอย่างที่ดีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มี 12 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าวกิน ทำบัญชีครัวเรือน กินอาหารพื้นบ้าน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยชีวภาพบ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ ครอบครัวยุบอุ่น สุขภาพแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดีเงื่อนไขความรู้ มี 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยประชุมอย่างต่อเนื่อง ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย แลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน ยึดคำสอนบรรพบุรุษ เรียนรู้ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี และสืบสานประเพณีเงื่อนไขคุณธรรม มี 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย มาตรฐานบริการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล ชื่อสัตย์สุจริต จริงใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน เคารพนับถือ สามัคคี และสืบสานประเพณีความสมคุณมั่นคงยั่งยืน มี

* ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
e-mail: chai_ppn@yahoo.com

**งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก

“โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

11 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สืบสานประเพณี ปลูกผักสวนครัว รักษาสิ่งที่มี สามัคคี สร้างรายได้ แลกเปลี่ยนความรู้ มีงานทำ ขยันอดทนครอบครัวอบอุ่น ผู้นำเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมดี

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง ธุรกิจชุมชน หมู่บ้านโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคาย

Abstract

The objective of this qualitative case study was to develop indicators for applying the Philosophy of Sufficiency Economy to a community homestay business in NongKhai province. The data was collected from documents, observation, in-depth interviews, focus groups, and workshops. Based on the Philosophy of Sufficiency Economy- which includes the notions of Middle Path, Moderation, Reasonableness, Self-Immunity, Conditions of Knowledge, Conditions of Morality, as well as Balance and Sustainability- the indicators for each notion are as follows:

Regarding Middle Path, the eleven indicators include being applicable, having strong leadership, following ancestors' teachings, being moral, being economical, being united, being generous, taking care of assets, being sensitive, being rational and knowing the selling points.

Regarding Moderation, the six indicators include having local foods, creating incomes, using organic fertilizers, growing vegetables, growing rice, and reducing expenses.

Reasonableness includes eleven indicators : being united, being generous, conserving traditions, creating incomes, using spare time constructively, reducing expenses, being applicable, learning, doing a household budget, being economical, and being a role model.

Self-Immunity includes twelve indicators: being united, being generous, growing vegetables, growing rice, doing a household budget, having local foods, using organic fertilizers, having clean houses, having warm families, being healthy, having a strong community, and having a good environment.

Conditions of Knowledge is composed of eight indicators : having frequent meetings, knowing selling points, exchanging knowledge, having fieldtrips and excursions, following ancestors' teachings, learning, being applicable, and conserving traditions.

Conditions of Morality includes nine indicators : having standard services, being generous, holding principles, being honest, being sincere, having activities together, being respected and respectful, being united, and conserving traditions.

Regarding Balance and Sustainability, the indicators include conserving traditions, growing vegetables, taking care of assets, creating income, exchanging knowledge, having jobs, being industrious, having warm families, having strong leadership, and having good environments.

Keywords : Sufficiency Economy, Community Business, Homestay Village, NongKhai Province.

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและแนวทางการดำเนินชีวิต ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสาขาอาชีพ ทุกชนชั้น ทุกชาติ ทุกศาสนา และทุกพื้นที่ ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชาติ และระดับประเทศ บนทางสายกลาง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เพื่อมุ่งสู่ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิต สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับเชิงประจักษ์โดยทั่วกันว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถเลี้ยงชีพได้โดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง มีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบทั้งจากภายในและภายนอกอย่างรอบด้าน (ธวัชชัย เพ็งพิณี และคณะ, 2553, หน้า 24-26) เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ลุ่มลึก และกินความมากกว่ามิติทางเศรษฐกิจหรือการผลิต หากแต่เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน ตลอดจนยกระดับความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนและสังคม จึงมีมิติของความมั่นคงทางสังคมเป็นเป้าหมายคู่ขนานกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (อมรวิรัช นาคทรพ, 2551, หน้า 1)

จังหวัดหนองคาย ได้ถูกกำหนดโดยรัฐบาลให้พัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่และชนบทน่าอยู่ โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ.2542 และได้รับการคัดเลือกจากนิตยสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกาเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 7 ของโลก (ธวัชชัย เพ็งพิณี และคณะ, 2552, หน้า 57) ทำให้ธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ในจังหวัดหนองคายได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งผลให้หมู่บ้านโฮมสเตย์ในจังหวัดหนองคายมีจำนวนมากถึง 20 หมู่บ้าน (ธวัชชัย เพ็งพิณี, 2551, หน้า 79) ในขณะที่ความคาดหวังที่มีต่อธุรกิจชุมชนคือ ให้ชุมชนมองเห็นสินทรัพย์ของตนเองและชุมชนมีค่า ซึ่งหมายถึง ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทักษะฝีมือ ความสงบ วิถีชีวิต วัสดุตามธรรมชาติ ธรรมชาติของชุมชน พืชผลการเกษตร ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชน สามารถนำมาเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า ปัญหาหนี้สินของประชาชนที่นับวันเพิ่มมากขึ้น สามารถแก้ไขได้ด้วยการรู้จักนำสินทรัพย์ที่มีอยู่มาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น เพื่อขจัดปัญหาความยากจนเป็นการสร้างอาชีพที่ยั่งยืนและรายได้ที่มั่นคง (ขวัญฤดี ดันตะบัณฑิตย์, 2548, หน้า 10) ซึ่งธุรกิจชุมชนแบบโฮมสเตย์ที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ

สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยกย่องให้เป็นต้นแบบในจังหวัดหนองคาย จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านจอมแจ้งหมู่ที่ 1 ตำบลลีลาวดี อำเภอเมือง และหมู่บ้านวังน้ำมอก หมู่ที่ 5 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จนนำมาซึ่งความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในปัจจุบัน

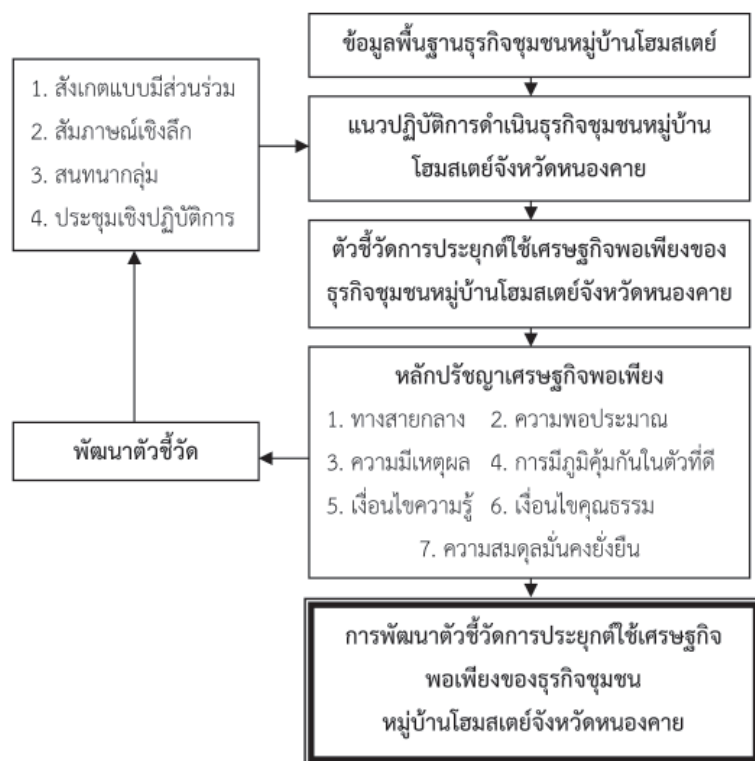
จากความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสาขาอาชีพรวมถึงในธุรกิจชุมชน เพื่อก้าวสู่ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน อย่างไรก็ตามเพื่อให้เห็นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปธรรมขึ้นมา ต้องอาศัยการพัฒนาตัวชี้วัดที่จะใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการวัดผลการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สุธาวลัย เสถียรไทย และคณะ, 2551, หน้า 2) เพราะตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศ (แกมทอง อินทร์ดี, 2551, หน้า 10) ซึ่งกระบวนการศึกษาเพื่อสร้างตัวชี้วัดนั้น โดยตัวกระบวนการเองจะเป็นวิธีหนึ่งในการศึกษาเรียนรู้คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีความเป็นนามธรรม ให้เป็นที่เข้าใจง่ายและชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายคุณลักษณะต่างๆ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถใช้เป็นกรอบของการเปรียบเทียบระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นระบบโดยมีจุดร่วมเป็นที่ยอมรับและสามารถนำมาอ้างอิงหรือเป็นตัวอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2549, หน้า 1-2)

ด้วยการยอมรับเชิงประจักษ์จากประชาคมโลกว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตน เพื่อให้ก้าวหน้าและดำรงอยู่ได้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก เป็นประโยชน์สำหรับทุกคนทุกระดับไม่ว่าจะนำไปประยุกต์ในระดับใดก็สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ในการดำเนินธุรกิจชุมชนก็เช่นเดียวกัน จำต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน ซึ่งการดำเนินรอยตามพระยุคลบาทแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหนทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย จึงเป็นการถอดแบบความสำเร็จจากแบบจำลองที่ดีที่มีแนวปฏิบัติชัดเจนเป็นรูปธรรมตามบริบทของชุมชน เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ หรือเป็นฐานความรู้ในการดำเนินธุรกิจชุมชนของประเทศ เป็นการพัฒนาระบบทัศน์ทางวิชาการเพื่อต่อยอดฐานความรู้และสร้างระบบวิธีคิดเชิงตรรกะใหม่สู่การพัฒนาประเทศ รวมถึงเพื่อสนับสนุนนโยบายการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีทั้งการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งวิธีการศึกษา ประกอบด้วย

1. ประชากรเป้าหมาย ใช้กลุ่มประชากรเป้าหมายแบบเจาะจงประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ 2 หมู่บ้านจำนวนรวม 69 ครัวเรือน (หมู่บ้านจอมแจ้ง 48 ครัวเรือน หมู่บ้านวังน้ำออก 21 ครัวเรือน) นอกจากนี้ ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมธุรกิจชุมชนไม่ว่าจะเป็น ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มทอผ้า กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อนบ้าน ครู นักท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีแนวคำถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น

2.1 อุปกรณ์ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป เช่น สมุดบันทึกภาคสนาม กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้บันทึกหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยรวม ซึ่งทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความแม่นยำและรวดเร็วขึ้น

2.2 คู่มือการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นคู่มือที่ทางคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดที่สำคัญในการดำเนินการวิจัย เช่น รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์ รายละเอียดของกลุ่มในหมู่บ้าน จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน แผนที่ที่ตั้งของหมู่บ้าน แนวคำถามในการสัมภาษณ์ การตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล การบันทึกรายละเอียดประจำวัน บันทึกสิ่งที่สังเกตค้นพบของนักวิจัย ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นต้น

2.3 แบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถาม ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์หรือพูดคุยโดยเน้นที่ความยืดหยุ่นของหัวข้อในการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีเวลาในการคิดวิเคราะห์ และตอบคำถามได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมประเด็นแต่ละประเด็นที่ครบถ้วน รวมถึงสามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลที่สำคัญอื่นได้ ทั้งนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์บางคนจะถูกสัมภาษณ์มากกว่า 1 ครั้ง เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งตัวอย่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เช่นข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านประวัติและความเป็นมา การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มในหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ เครือข่าย/กลุ่ม/องค์กรผลสำเร็จ/ความภาคภูมิใจปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ จุดเด่น/จุดด้อย/ข้อจำกัด/แนวทางแก้ไขการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง แนวโน้มที่ควรจะเป็นในอนาคต เป็นต้น

3. การตรวจสอบเครื่องมือหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันออกแบบแนวคำถามในการสัมภาษณ์โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือเข้าไปทดลองเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในภาคสนามในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบว่าเครื่องมือเหล่านั้นสามารถนำมาซึ่ง

ข้อมูลการวิจัยที่ครบถ้วนหรือไม่ หรือสามารถที่จะเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลหลักของการวิจัยได้มากน้อยเพียงใด จากนั้นนำผลที่ได้มาประชุมร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม ประเด็นการวิจัยมากที่สุด รวมถึงส่งให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยพิจารณาอีกครั้ง เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาเครื่องมืออีกครั้งก่อนที่จะมีการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม

4. การเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภาคสนามหรือข้อมูลปฐมภูมิเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอภาพรวมของการวิจัย พร้อมกับนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นมาสนับสนุนผลการวิจัยซึ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

4.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิหรือข้อมูลมือสอง ทั้งจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ วารสารวิชาการ หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการวิจัย

4.2 การศึกษาภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันมากที่สุด คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง รวมถึงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายระยะหนึ่ง ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใน 4 วิธี ประกอบด้วย

4.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตเชิงสำรวจสภาพโดยทั่วไปหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัย เพื่อหาหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยจัดบันทึกปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการวิจัยในทุกด้าน เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ วิถีปฏิบัติ สภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและบุคคลภายนอก การติดต่อสื่อสาร การเข้าร่วมกิจกรรม การดำเนินธุรกิจชุมชนแบบโฮมสเตย์ การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

4.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการสนทนาพูดคุยอย่างเป็นกันเอง โดยมีแบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งสิ้น 76 คน ทั้งนี้บางคนถูกสัมภาษณ์มากกว่า 1 ครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4.2.3 การสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกตัวแทนกลุ่มประชากรเป้าหมายมาพูดคุยสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการ โดยให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถามเป็นประเด็นในการพูดคุยซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีการจัดประชุมสนทนากลุ่มรวมทั้งสิ้น 28 กลุ่ม ผู้เข้าร่วมจำนวน 57 คน ไม่นับรวมคณะผู้วิจัย ทั้งนี้ประชากรกลุ่มเป้าหมายบางคนเข้าร่วมการสนทนากลุ่มมากกว่า 1 ครั้ง

4.2.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยคณะผู้วิจัยได้เชิญตัวแทนกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ได้รับการคัดเลือกแล้วเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ตัวชี้วัดที่ได้ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการรวม 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมรวมทั้งสิ้น 147 คน โดยไม่นับรวมคณะผู้วิจัย

ทั้งนี้ ในการวิจัยเพื่อค้นหาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยใช้กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้ในชุมชน เช่น สมุดเยี่ยม แผ่นป้าย ตัวบุคคล สถานที่ แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลซึ่งกันและกัน

สำหรับกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายนั้น คณะผู้วิจัยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญกลุ่มเป้าหมายมาร่วมกัน พัฒนาตัวชี้วัดที่มีอยู่ ซึ่งที่ประชุมจะร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนพัฒนาตัวชี้วัดให้สมบูรณ์ที่สุด พร้อมกับให้ค่าคะแนนหรือค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ

ทั้งนี้ วิธีการให้ค่าคะแนนหรือค่าน้ำหนักตัวชี้วัดในแต่ละตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คณะผู้วิจัยจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นผู้ให้ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ ด้วยการใช้อุปกรณ์ในรูปของสติ๊กเกอร์ (sticker) ที่กำหนดตัวเลขขององค์ประกอบ 1-7 ไว้แล้ว โดยแต่ละองค์ประกอบจะมีชุดตัวเลขแบบเดียวกันอย่างละ 3 ชั้น ดังนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนจะได้รับสติ๊กเกอร์ที่มีตัวเลขกำกับคนละ 21 ชิ้นเท่ากัน โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการเขียนรายละเอียดตัวชี้วัดทุกตัวที่ได้รับการพัฒนาแล้วไว้บนกระดานๆ ละ 1 องค์ประกอบ แยกไว้ต่างหากจากกัน จากนั้นคณะผู้วิจัยจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนศึกษาตัวชี้วัดในทุกองค์ประกอบจนเห็นว่าตนเองศึกษาตัวชี้วัดเพียงพอแล้ว คณะผู้วิจัยก็จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนนำสติ๊กเกอร์ไปติดไว้ที่ตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบที่เห็นว่าสำคัญมากที่สุด ใน 3 ลำดับแรก โดยแต่ละคนจะเริ่มจากองค์ประกอบไหนก่อนก็ได้ ซึ่งสติ๊กเกอร์ 1 ชิ้นจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถติดสติ๊กเกอร์ที่ตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่งมากกว่า 1 ชิ้นก็ได้ หากเห็นว่าตัวชี้วัดนั้นสำคัญ จากนั้นคณะผู้วิจัยก็จะนับรวมค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดเพื่อจัดลำดับความสำคัญ ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่ได้รับการพัฒนาแล้ว คณะผู้วิจัยจะตรวจสอบด้วยกระบวนการสะท้อนกลับ (reflexive) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำตัวชี้วัดเหล่านั้นไปสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่มและตรวจสอบข้อมูลเอกสารหลักฐานในชุมชนเพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะส่งตัวชี้วัดให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลนั้น จะใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ประกอบด้วย การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลโดยตรงจากนักวิจัย/ผู้เชี่ยวชาญ/ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและจากงานวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎีซึ่งข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลทั้งหมดคณะผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือซึ่งกันและกัน ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ ตัวผู้ให้ข้อมูลเองว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ และนำข้อมูลที่มีอยู่ไปตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลแหล่งอื่นๆ เพื่อเทียบเคียงความถูกต้องของข้อมูล เช่น การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของบุคคลหนึ่งไปเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของบุคคลอื่นๆ เป็นต้น รวมถึงการนำข้อมูลไปตรวจสอบความถูกต้องในการสนทนากลุ่มและประชุมเชิงปฏิบัติการ รวมถึงเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และนำเอาข้อมูลที่ได้ไปเทียบเคียงกับงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และน่าเชื่อถือมากที่สุด

5. การจัดหมวดหมู่และเรียบเรียงข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ในเบื้องต้น เช่น ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน การดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดเด่น ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข ผลสำเร็จที่ได้รับ แนวปฏิบัติของธุรกิจชุมชน ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนาในอนาคต เป็นต้น เพื่อให้สามารถจัดระบบข้อมูลได้ตามลำดับเหตุการณ์และเรียบเรียงเนื้อหาสาระให้เป็นระบบที่ชัดเจนมากขึ้น จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงสู่สิ่งค้นพบ และนำเสนอผลการวิจัยโดยการเชื่อมโยงข้อมูลในภาคสนามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อข้อมูลที่ได้รับผ่านการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องครบถ้วน และจัดหมวดหมู่แล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสนทนากลุ่ม และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปเป็นผลการวิจัย

7. การนำเสนอใช้วิธีการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จาก สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาประกอบ การนำเสนอ เพื่อยืนยันตัวชี้วัดที่ค้นพบ

ผลการศึกษา

หมู่บ้านจอมแจ้ง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2399 มีพื้นที่ติดแม่น้ำโขง ห่างจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันออกเฉียงประมาณ 18 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน มีประชากร 487 คน (ชาย 239 คน หญิง 248 คน) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม อาชีพหลักคือ ทำนา ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ อาชีพรองคือ ประมง ทำสวน ปลูกผัก ทำไร่ และทำโฮมสเตย์ รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/คน/ปี โฮมสเตย์บ้านจอมแจ้ง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 48 ครัวเรือน มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย มีการให้บริการใน 2 รูปแบบ คือ การเข้าพักแบบธรรมดา และแบบเต็มรูปแบบ มีกิจกรรมเด่น เช่น การสาธิตและร่วมลงมือทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูป (ถั่วตัด ถั่วอบสมุนไพร ไข่พอกเค็มจากดินจอมปลวก) ชมกิจกรรมกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ศูนย์สาธิตการตลาด โรงสีชุมชน การทำปุ๋ยชีวภาพ บายศรีสู่ขวัญและรับประทานอาหารพื้นบ้าน (พาแลง) ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงรำพื้นเมือง การแสดงดนตรีพื้นเมืองของกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ปัจจุบันนางกุหลาบ พวงสาเกเป็นประธานกลุ่ม

หมู่บ้านวังน้ำมอก ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2507 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อยห่างจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันตกประมาณ 84 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 180 ครัวเรือน มีประชากร 650 คน (ชาย 312 คน หญิง 338 คน) อาชีพหลัก คือการทำนา ทำไร่สับปะรด ปลูกยางพารา

ปลูกยูคาลิปตัส และรับจ้างทั่วไป อาชีพรอง คือ ทำโฮมสเตย์ และปลูกพืชผักสวนครัว รายได้เฉลี่ย 25,000 บาท/คน/ปี จัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2540 มีนายดิณณภพ สุพันธ์ะ เป็นผู้ริเริ่มจากแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเริ่มจากการเปิดบ้านของตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้และชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วม พร้อมกับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนภายใต้ชื่อ “ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน” ปัจจุบันมีสมาชิกโฮมสเตย์รวม 21 ครัวเรือนมีกิจกรรมภายใต้แนวคิดชวนไป “กินข้าว เขาเหือน” เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน “ภูผีปอบ” ล้มผัสบรรยากาศธรรมชาติ วิถีชีวิตชนบท บ้านวังน้ำมอก เข้าร่วมพิธี “บายศรีสู่ขวัญ ชุมข้าวพาลง” เรียนรู้การดำเนินงานโครงการป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน เป็นต้น

ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย มีทั้งหมด 37 ตัวชี้วัด ซึ่งกระจายอยู่ใน 7 องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปลำดับความสำคัญตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย

ที่	ทางสายกลาง	คุณลักษณะ		เงื่อนไข			สมคุณ มั่นคง ยั่งยืน
		พอประมาณ	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	
1	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	กินอาหารพื้นบ้าน	สามัคคี	สามัคคี	ประชุมอย่างต่อเนื่อง	มาตรฐานบริการ	สืบสานประเพณี
2	ผู้นำเข้มแข็ง	สร้างรายได้	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ปลูกผักสวนครัว
3	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	ใช้ยุคอกุญแจชีวิต	สืบสานประเพณี	ปลูกผักสวนครัว	แลกเปลี่ยนความรู้	ถือศีล	รักษาสีงที่มี
4	ซื่อสัตย์สุจริต	ปลูกผักสวนครัว	สร้างรายได้	ปลูกข้าวกิน	ศึกษาดูงาน	ซื่อสัตย์สุจริต	สามัคคี
5	ประหยัดอดออม	ปลูกข้าวกิน	ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	ทำบุญวัดครัวเรือน	ยึดคำสอนบรรพบุรุษ	จริงใจ	สร้างรายได้
6	สามัคคี	ลดรายจ่าย	ลดรายจ่าย	กินอาหารพื้นบ้าน	เรียนรู้	ทำกิจกรรมร่วมกัน	แลกเปลี่ยนความรู้
7	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	ใช้ยุคอกุญแจชีวิต	ประยุกต์ใช้สิ่งที่มี	เคารพนับถือ	มีงานทำ
8	รักษาสีงที่มี	เรียนรู้	เรียนรู้	บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่	สืบสานประเพณี	สามัคคี	ขยันอดทน
9	ถนอมหัวใจ	ทำบุญวัดครัวเรือน	ทำบุญวัดครัวเรือน	ครอบครัวอบอุ่น		สืบสานประเพณี	ครอบครัวอบอุ่น
10	มีเหตุผล	ประหยัดอดออม	ประหยัดอดออม	สุขภาพแข็งแรง			ผู้นำเข้มแข็ง
11	ใช้จุดเด่นเป็นจุดขาย	เป็นแบบอย่างที่ดี	เป็นแบบอย่างที่ดี	ชุมชนเข้มแข็ง			สิ่งแวดล้อมดี
12				สิ่งแวดล้อมดี			

สรุปผลการศึกษา

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า มีตัวชี้วัดบางตัวที่ปรากฏอยู่มากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ 5 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบมี 3 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบมี 15 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 16 ตัวชี้วัด ซึ่งเมื่อนำตัวชี้วัดทั้งหมดมารวมกันแล้วจะมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคาย รวมทั้งหมด 37 ตัวชี้วัด

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นความสอดคล้องต้องกันระหว่างตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายกับงานวิจัยของธวัชชัย เพ็งพิณิจ และคณะ (2553, หน้า 23) ในประเด็นตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนเมืองหนองคาย จะเห็นว่า มีตัวชี้วัดที่สอดคล้องหรือเข้ากันได้จำนวน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้ ทางสายกลาง มีตัวชี้วัด เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ (เพื่อแผ่เอื้ออาหาร) ชื่อสัตย์สุจริต ความพอประมาณ มีตัวชี้วัด สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) ความมีเหตุผล มีตัวชี้วัดเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ (เพื่อแผ่เอื้ออาหาร) สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) เรียนรู้ (เรียนรู้ตลอดเวลา) ทำบัญชีครัวเรือน (ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีตัวชี้วัด เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ (เพื่อแผ่เอื้ออาหาร) ทำบัญชีครัวเรือน (ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย) ครอบครัวยั่งยืน (สร้างความอบอุ่นในครอบครัว) เกื้อหนุนความรู้ มีตัวชี้วัด เรียนรู้ (เรียนรู้ตลอดเวลา) แลกเปลี่ยนความรู้ (อบรมศึกษาดูงาน) เกื้อหนุนคุณธรรม มีตัวชี้วัด ถือสัจ (ถือธรรมะ-ทำบุญ) ชื่อสัตย์สุจริต ทำกิจกรรมร่วมกัน (มีส่วนร่วมในชุมชน) เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ (เพื่อแผ่เอื้ออาหาร) ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีตัวชี้วัด สร้างรายได้ (สร้างรายได้เสริม) สิ่งแวดล้อมดี (รักษาสภาพแวดล้อม) และสามัคคี

เช่นเดียวกับความสอดคล้องต้องกันหรือเข้ากันได้ของตัวชี้วัดตามรายองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายกับงานวิจัยของ ธวัชชัย เพ็งพิณิจ และคณะ (2554, หน้า 259-262) เรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด ดังนี้ ความมีเหตุผล มีตัวชี้วัด เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี (เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีตัวชี้วัด ครอบครัวยั่งยืน สุขภาพแข็งแรง (ร่างกายแข็งแรง) สามัคคี ชุมชนเข้มแข็ง เกื้อหนุนความรู้ มีตัวชี้วัด เรียนรู้ เกื้อหนุนคุณธรรม มีตัวชี้วัด ชื่อสัตย์สุจริต (ชื่อสัตย์) เอื้ออาหาร (เอื้อเพื่อเอื้อแผ่) ทำกิจกรรมร่วมกัน (ร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน) สามัคคี สืบสานประเพณี (รักษาสืบทอดประเพณี) ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีตัวชี้วัด สิ่งแวดล้อมดี และสามัคคี

จะเห็นว่า ตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ค้นพบนั้น มีความเชื่อมโยงสอดคล้องหรือเข้ากันได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านการดำเนินชีวิตของคนเมืองหนองคาย และการทำเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านจอมแจ้งและบ้านวังน้ำมอกมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับสังคมภายนอกและมีพื้นฐานมาจากชุมชน

เกษตรกรรม จึงทำให้มีตัวชี้วัดบางตัวมีความสอดคล้องกันกับตัวชี้วัดจากผลการวิจัยดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังมีตัวชี้วัดบางตัวที่มีความแตกต่างกันกับผลการวิจัยดังกล่าว เนื่องจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีความสอดคล้องกับบริบท (context) ทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนย่อมมีอัตลักษณ์ (identity) และบริบทที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง อีกทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นแนวปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่มีความเป็นนามธรรมและยืดหยุ่นสูง ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากันได้กับภูมิปัญญาประสบการณ์ของคนในชุมชน อันจะนำมาซึ่งความสุขสมดังมั่นคงยั่งยืนตามอัตภาพของคนในชุมชนนั้นๆ

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 7 องค์ประกอบ จะพบว่า มีตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 5 องค์ประกอบ คือ สามัคคี นั้นหมายความว่า ตัวชี้วัดนี้เป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ชัดเจนมากที่สุดซึ่งเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่า การก้าวสู่ความสำเร็จของธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์สิ่งที่สำคัญยิ่งก็คือ ความสามัคคี ดังนั้น ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนด้วยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้ธุรกิจชุมชนนั้นๆ ประสบความสำเร็จในที่สุด

นอกจากนี้ ยังมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายที่ปรากฏอยู่เพียง 1 องค์ประกอบ ทั้งสิ้น 16 ตัวชี้วัด โดยแยกตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้ ทางสายกลางมี 2 ตัวชี้วัด คือ ถนอมน้ำใจ และมีเหตุผล ความมีเหตุผลมี 2 ตัวชี้วัด คือ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมี 3 ตัวชี้วัด คือ บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ สุขภาพแข็งแรง และชุมชนเข้มแข็ง เงื่อนไขความรู้มี 2 ตัวชี้วัด คือ ประชุมอย่างต่อเนื่อง และศึกษาดูงาน เงื่อนไขคุณธรรมมี 5 ตัวชี้วัด คือ มาตรฐานบริการ ถือศีล จริใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน และเคารพนับถือ ความสมดุลงามันคง ยั่งยืนมี 2 ตัวชี้วัด คือ มุ่งงานทำ และขยันอดทนนั้นหมายความว่า ตัวชี้วัดที่ปรากฏเพียงองค์ประกอบเดียว เป็นตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายในองค์ประกอบนั้นๆ ได้อย่างโดดเด่นที่สุดสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องชี้วัดหรือเกณฑ์ประเมินในการดำเนินธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในระหว่าง 2-4 องค์ประกอบมีทั้งสิ้น 20 ตัวชี้วัดแบ่งออกเป็น ตัวชี้วัดปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบ มี 2 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบ มี 3 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบ มี 15 ตัวชี้วัด นั้นหมายความว่า ยังมีตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์จังหวัดหนองคายอีกจำนวนหนึ่ง ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีลักษณะเชิงบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมดังนั้น การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการทุกภาคส่วนไปพร้อมกัน เนื่องจากธุรกิจชุมชนโฮมสเตย์ล้วนเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับโครงสร้างอื่นของชุมชนโดยรวมนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้มีการนำไปประยุกต์ใช้จนเกิดประโยชน์หรือเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาธุรกิจชุมชน รวมถึงเพื่อการวิจัยในอนาคตดังนี้

1. ควรจัดทำคู่มือตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จังหวัดหนองคาย เพื่อนำเสนอแก่สาธารณชนในวงกว้างอันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมวงกว้าง
2. ควรมีการวิจัยเชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการทั้งในลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจชุมชนที่ลึกซึ้งครอบคลุมอย่างเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- แกมทอง อินทร์ดี. (2551). *ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด : มิติทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ขวัญฤดี ต้นตระกูลบัณฑิตย์. (2548). *ศักยภาพของธุรกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจ. (2551). *การศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้านโฮมสเตย์และหมู่บ้านประมงน้ำจืด จังหวัดหนองคาย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจและคณะ. (2552). *รูปแบบการจัดการขยะโดยชุมชนริมแม่น้ำโขง : กรณีศึกษาชุมชนท่าเล่ต้ง จังหวัดหนองคาย*. *วารสารวิจัย มสค.*, 5(3), 57.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจ และคณะ. (2553). *การพัฒนาตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิถึคนเมืองในต่างจังหวัด : กรณีศึกษาเมืองหนองคาย*. *วารสารวิจัย มสค.*, 6(3), 24-26.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจ และคณะ. (2554). *ตัวชี้วัดความสำเร็จเกษตรพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน*. *วารสารวิจัย มสค.*, 7(2), 91-103.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2549). *การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธาวลัย เสถียรไทย และคณะ. (2551). *ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด : มิติสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อมรวิรัช นาคทรพ. (2551). *ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด : มิติสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คณะผู้เขียน

นายรัชชัย เพ็งพินิจ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

e-mail: chai__ppn@yahoo.com

ดร.ขวัญภา สุขคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง

e-mail: kwanlanna@hotmail.com

นายพรทวี พลเวียงพล

เทศบาลเมืองหนองคาย

e-mail: Hs4__HBH@hotmail.com

นายวโรดม แสงแก้ว

องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย

น.ส.พิมพ์ชนก วัตทอง

นักวิจัยอิสระ

